

Népesedési világnap, 2016. július 11.

Tartalom

A világ népességének alakulása	1
A kontinensek népessége	1
A korstruktúra átalakulása: fiatal Afrika, idősödő Európa	2
Az Európai Unió népessége	3
A népesség öregedésének múltbeli és jövőbeli trendje az EU-ban	5

A világ népességének alakulása

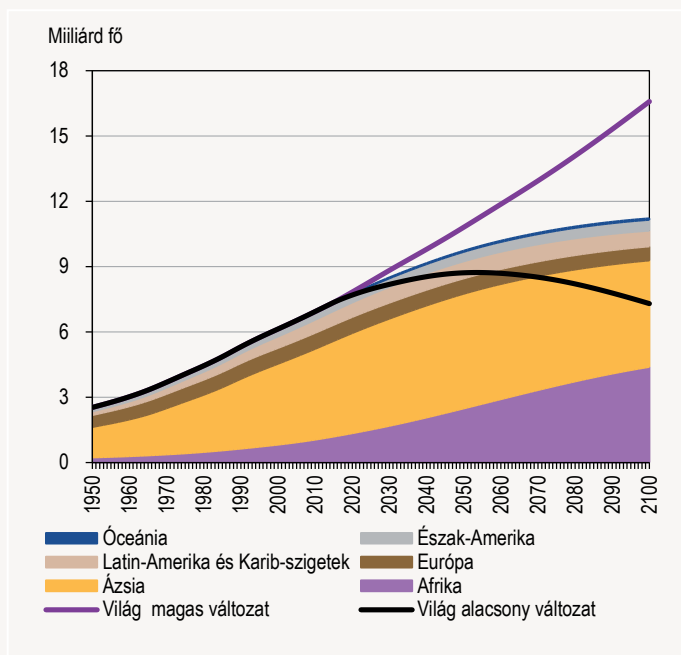
Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) 1989-ben július 11-ét népesedési világnappá nyilvánította, annak emlékére, hogy – becslések szerint – bolygónk lakossága két évvel korábban ezen a napon érte el az 5 milliárd főt. Azóta több mint 2 milliárd fővel gyarapodtunk, és 2016. július 1-jén az ENSZ számításai alapján¹ a Föld népessége meghaladta a 7,4 milliárd főt. A világnap célja, hogy felhívja a figyelmet a népességnövekedés mértékére és az ezzel járó problémákra, mint a túlnépesedés vagy a népesség öregedése.

Az elmúlt évszázadokban a népességszám folyamatosan gyorsuló ütemben emelkedett, a múlt század közepétől pedig robbanásszerű a növekedés. Mindez azzal magyarázható, hogy a fejlődő országokban, régiókban is végbement az a demográfiai átmenet, ami a fejlett országokban már a 19. század végén, a 20. század folyamán lezajlott, azaz rendkívüli mértékben javultak a halandósági viszonyok, emelkedett a várható élettartam. Bár a termékenység csökkent, a halandóság javulásával az emberek tovább élnek, és mindez jelentős népességyarapodást eredményez.

Az ENSZ előrejelzései szerint továbbra is a népességszám emelkedésével kell számolnunk, bár a növekedés üteme csökken, elsősorban a termékenység terén tapasztalható visszaesés miatt. A lassulás ellenére a világ népessége – a közepes szintű termékenységgel számolt prognózis szerint² – negyven év múlva több mint 10 milliárd lesz, 2100-ra a mostani érték több mint másfélszeresére, az 1950. évinek pedig közel 4,5-szeresére, 11,2 milliárdra fog emelkedni.

A Föld népességének alakulása kontinensek szerint

1. ábra

A kontinensek népessége

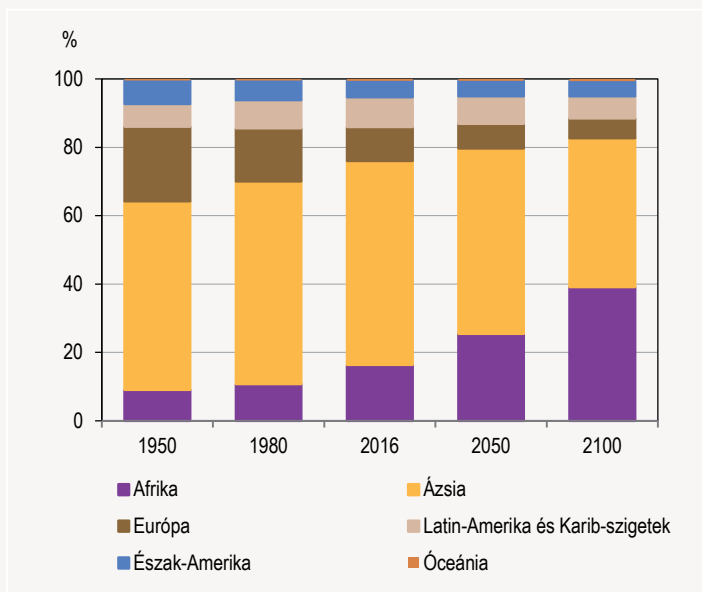
Az egyes földrészek népességfejlődése eltérő, és ez jelentősen befolyásolja a Föld lakosságának kontinensek szerinti eloszlását. Napjainkban Ázsiában él a világ népességének 60%-a, több mint 4,4 milliárd ember. Ezt követi sorrendben Afrika (16%, 1,2 milliárd fő), Európa (10%, 739 millió fő), Latin-Amerika és Karib-szigetek (9%, 641 millió fő), Észak-Amerika (5%, 361 millió fő), végül a legkisebb létszámú Óceánia (0,5%, 40 millió fő). Ázsián belül érdemes kiemelni Kínát és Indiát, bolygónk két legnépesebb országát, itt él a világ lakosságának 19 (1,4 milliárd fő), illetve 18%-a (1,3 milliárd fő). E két országban külön-külön is többen élnek, mint a három legkisebb lélekszámú földrészen együttvéve.

¹ Forrás: World population prospects: The 2015 Revision.

² A népesség-előrejelzés a népesség létszámának, összetételének jövőbeni időpontokra történő előrebecslése, általában több változatban készül a demográfiai alapfolyamatok (termékenység, halandóság, vándorlás) eltérő jövőbeni alakulásának feltételezése alapján. Az ENSZ itt közölt előrejelzéseit a közepes termékenységi modell alapján készítették. A részletes módszertan elérhetősége: https://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/WPP2015_Methodology.pdf

A Föld népességének kontinensek szerinti megoszlása

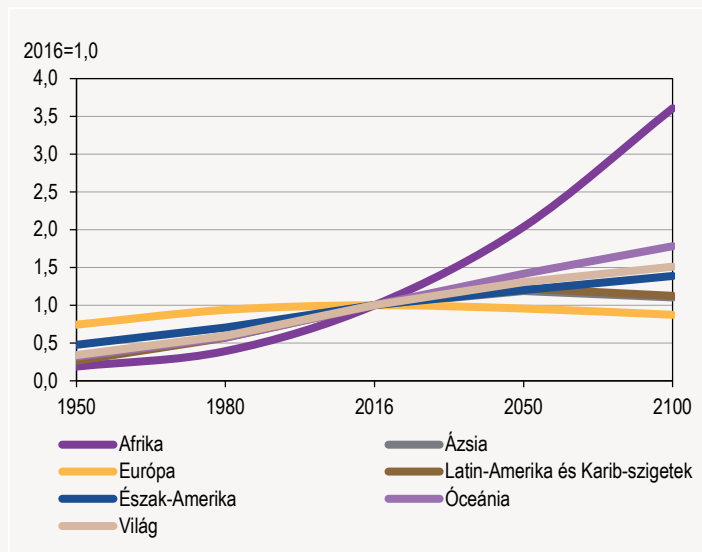
2. ábra

Az ENSZ előszámítása szerint Ázsia továbbra is a legnépesebb földrész marad, de súlya a jövőben várhatóan csökken, miközben Afrika aránya jelentősen megnő. A gyarapodás mértéke eddig is ez utóbbi kontinensen volt a legnagyobb: 1950 óta 5,3-szeresére emelkedett a földrész lakosainak száma, 2050-re a jelenlegi népességszáma megduplázódik, a század végére meghaladja a 4,3 milliárd főt. 2100-ra a világ népességében előrebecsült 39%-os aránya alig marad majd el Ázsia 44%-ától. Mindeközben Európa súlya folyamatosan csökken, az 1950-es 22%-os aránya 2016-ra 10%-ra, 2100-ig további 4 százalékponttal, 6%-ra zsugorodik. Az öreg kontinensnek nemcsak részaránya, hanem népességszáma is csökken, 2050-ig 32, az azt követő ötven évben további 61 millió fővel. A század utolsó ötven évében Európán kívül még Ázsia, Latin-Amerika és Karib-szigetek népességszámában is mérséklődés várható, de Európa az egyetlen földrész, ahol már 2050-ben alacsonyabb számot prognosztizálnak, mint a jelenlegi érték.

A Föld népességfejlődése földrészenként

3. ábra

Az előrejelzések szerint népességnövekedés a világ fejletlenebb térségeiben³ várható, 2050-re a jelenlegi 6,2 milliárdról 8,4 milliárdra emelkedik lakosainak száma. Ezen belül is a legdinamikusabban a legkevésbé fejlett országok népessége nő: a század közepére közel duplájára, 2100-ra pedig több mint háromszorosára. E térségek lakosainak nemcsak száma, hanem a világ össznépességén belüli aránya is folyamatosan emelkedik, a század végére megközelíti a 30%-ot. Ugyanebben az időszakban a fejlettebb régiókban⁴ mindössze 2% körüli növekedés prognosztizálható, a 21. század végére közel 1,3 milliárd lesz az itt élők száma. A legszegényebb térségek népességének száma jelenleg 80%-a a leggazdagabb régiókéknak, ez az arány folyamatosan emelkedik, a vizsgált időszak végére pedig várhatóan megfordul, és már 2,5-szer többen fognak élni a legkevésbé fejlett régiókban. Míg a fejlettebb országokban az alacsony termékenységgel, az aktív munkaképes korú lakosság csökkenésével, a népesség gyorsuló öregedésével, a különböző ellátórendszerek fenntarthatóságával kapcsolatos gondokkal kell szembenéznük, addig a világ fejletlenebb térségében az élelmi-szerhiány, a szegénység, az oktatás hiánya, a tinédzserkori terhesség, a munkanélküliség, az alapvető egészségügyi és szociális ellátások biztosítása jelent komoly kihívást.

1. tábla

A Föld népessége a régiók gazdasági fejlettsége szerint

(millió fő)

Terület	2016	2050	2100
Fejlettebb régiók	1 255	1 286	1 277
Kevésbé és legkevésbé fejlett régiók	6 178	8 439	9 936
Kevésbé fejlett régiók	5 201	6 542	6 769
Legkevésbé fejlett régiók	977	1 897	3 167
Népesség összesen	7 433	9 725	11 213

Az ENSZ előrejelzése egyes országok szintjén is figyelemreméltó megállapításokat tartalmaz. India lakossága várhatóan 2022-re eléri Kínáét, ekkor mindkét ország népessége 1,4 milliárd fő körül lesz. Ezt követően az Indiában élők száma meghaladja a jelenleg legnépesebb országét. A 2020-as évek végétől Kína lakossága kismértékben csökkenni kezd (ennek hátterében az 1979-ben bevezetett egygyermekes kínai családpolitika áll, aminek lazítása napjainkban indult el), míg India várhatóan a 2060-as évek végére éri el maximális létszámát (1,8 milliárd fő). Érdemes még megemlíteni Nigériát, amely jelenleg a világ hetedik legnépesebb országa, de miután itt a leggyorsabb a növekedés üteme, 2050-re az Egyesült Államokat is megelőzve a Föld harmadik legnépesebb államává lép elő. Az országok közül India és Nigéria népességyarapodása a legintenzívebb, ez a két terület adja a 2016–2050 közötti időszakban a világ növekményének több mint negyedét.

A korstruktúra átalakulása: fiatal Afrika, idősödő Európa

A világ népességének számát, annak korstruktúráját a termékenység és a várható élettartam múltbeli és jövőbeli alakulása együttesen határozza meg. A lakosságszám földrészek, országok szerinti nagyságát befolyásolja még a nemzetközi vándorlás, az előrejelzések harmadik tényezője. Ez utóbbi tekinthető a legbizonytalanabb összetevőnek, mivel a társadalmi, gazdasági folyamatok változásai, a különböző fegyveres konfliktusok, (polgár)háborúk, a környezeti változások, az egyes országok vándorlási politikája előre nehezen kiszámítható módon befolyásolják a migrációs magatartást.

A Föld népességének növekedésével az öregedés párhuzamosan megy végbe. A termékenység csökkenésével és az életkilátások jelentős javulá-

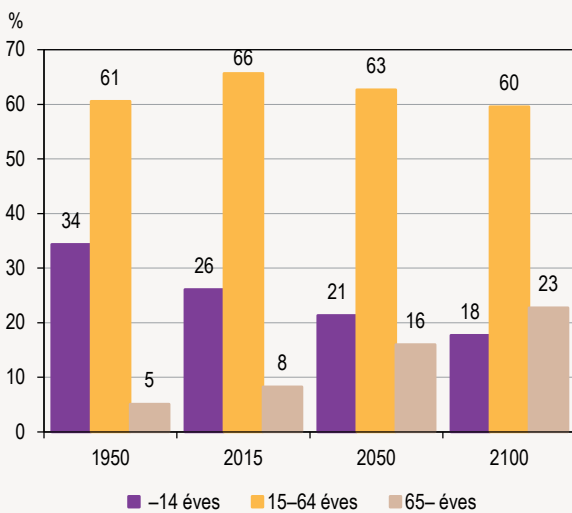
³ Kevésbé fejlett régiók: Afrika, Ázsia (Japán kivételével), Latin-Amerika és Karib-szigetek, Melanézia, Mikronézia és Polinézia. Legkevésbé fejlett régiók az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének állásfoglalásaiban (59/209, 59/210, 60/33, 62/97, 64 / L.55, 67 / L.43, 64/295) szereplő 48 ország: Afrikában 34, Ázsiában 9, Óceániában 4, Latin-Amerika és Karib-szigeteken 1 ország.

⁴ Fejlettebb régiók: Európa, Észak-Amerika, Ausztrália, Új-Zéland és Japán.

sával egyre idősebb korösszetételű a lakosság. A három főbb korcsoport, a gyermekkorúak (0–14 évesek), a munkaképes korúak (15–64 évesek) és az időskorúak (65 éves és idősebbek) népességen belüli arányának változásával a legegyszerűbb nyomon követni ezt a folyamatot. 1950-től a népesség-előrejelzési időszak végéig, 2100-ig a 15 év alattiak aránya közel felére apad (34-ről 18%-ra), míg a 65 éves és idősebbeké 4,5-szeresére gyarapszik (5-ről 23%-ra). A 15–64 évesek aránya az elmúlt 65 évben mérsékelten emelkedett, majd a század végéig kismértékű csökkenés várható, végül visszaáll a kezdeti, 60% körüli szintre. A világ fejlettebb régióiban már hosszabb idő óta tapasztalható ezeknek a korcsoportoknak a szerkezeti változása. Napjainkra ezekben a térségekben az idősebbek részesedése (18%) már meghaladja a gyermekkorúakét (16%), 2050 után pedig várhatóan két 64 éven felüli jut egy 15 éven alulira. A fejlődő, magas termékenységgű országokban a népesség öregedése később, lassabb ütemben várható. Ezekben a térségekben a gyermekek aránya 1950–2015 között 38-ról 28%-ra csökkent, miközben az időseké minimális mértékben, 4-ről 6%-ra emelkedett. Csak az évszázad utolsó évtizedeiben várható, hogy megforduljon az arány az időskorúak javára.

4. ábra

A Föld népességének főbb korcsoportok szerinti megoszlása

A népesség korstruktúrájának változása igen eltérő módon érintette az egyes földrészeket. 1950-ben Afrikában, valamint Latin-Amerikában és a Karib-szigeteken volt a gyermekkorú népesség aránya a legmagasabb (41, illetve 40%). Napjainkra ez utóbbi érték a termékenység jelentős mértékű visszaesése miatt 26%-ra süllyedt, miközben a fekete kontinensen változatlan maradt. Ázsiában szintén jelentős visszaesés tapasztalható, 37-ről 25%-ra. 2015-ben a világ fiatalokú népességének 90%-a e három kontinensen élt. Afrikában – jelentős időbeli késéssel – csak az elkövetkező időszakban indulhat el a fiatalok arányának csökkenése, párhuzamosan az idősek arányának emelkedésével.

Jelenleg az évtizedek óta reprodukciós szint alatti termékenységgű Európában a legkisebb a gyermekkorúak aránya (16%), míg az időseké itt

a legmagasabb (18%). A népesség-előrejelzési időszak végéig a 15 év alattiak részaránya már nem fog tovább csökkenni a termékenység szintjében várható kismértékű emelkedésnek köszönhetően, miközben az időseké az életkilátások javulásával – a többi kontinenshez hasonlóan – tovább emelkedik. Az előrejelzés szerint a 21. század végére Afrika kivételével minden kontinensen magasabb lesz az időskorúak aránya a gyermekkorúakéhoz képest, a két korcsoport közötti legnagyobb különbséget, több mint kétszerest, Latin-Amerikában és a Karib-szigeteken prognosztizálják.

1950–2015 között a világ népességének medián életkora⁵ 6 évvel nőtt, 2100-ra várhatóan további 12 évvel emelkedik, és megközelíti a 42 évet. Az életkor emelkedésének kontinensenkénti üteme is eltérő: míg Afrikában a magas termékenység és az alacsony várható élettartam miatt 1950 óta változatlanul 19 év körüli a mutató, addig Európában a vizsgált időszak alatt 13 évvel nőtt. Napjainkra az előzőekben említett legfiatalabb és legöregebb két kontinens közötti különbség 22 évre emelkedett. Az évszázad végéig a medián életkor növekedése leginkább Afrikában, továbbá Latin-Amerikában és a Karib-szigeteken várható. Ez utóbbi földrész – megelőzve Európát is – számíthat a legmagasabb medián életkorra, 49 évre. A kontinensek medián életkora fokozatosan konvergál egymáshoz, 2100-ban a különbség 14 évre csökken, szemben a jelenlegi 22 évvel.

2. tábla

A medián életkorok változása kontinensek szerint

Terület	1950	2016	2050	2100
Afrika	19,3	19,4	24,8	34,9
Ázsia	22,0	30,3	39,9	46,5
Európa	28,9	41,7	46,2	47,2
Latin-Amerika és Karib-szigetek	19,9	29,2	41,2	49,1
Észak-Amerika	29,8	38,3	42,1	45,0
Óceánia	27,9	32,9	37,4	43,9
Összesen	23,5	29,6	36,1	41,7

Az Európai Unió népessége

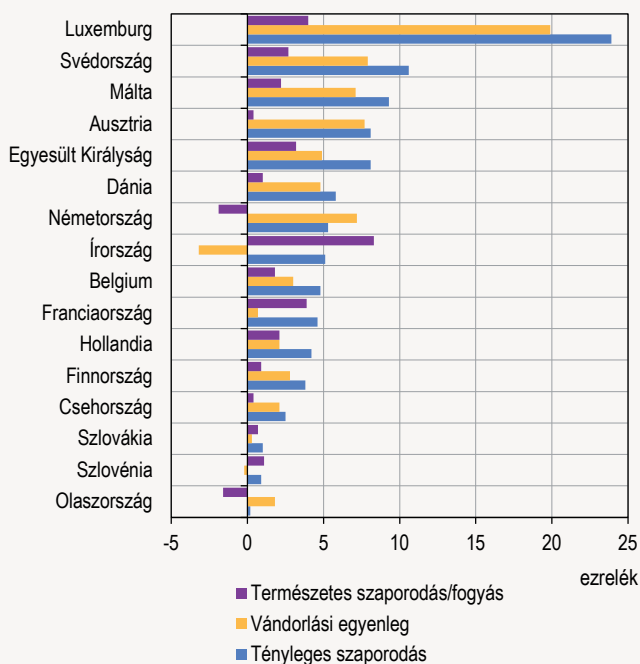
Az Eurostat szerint 2015. január 1-jén 508,5 millió fő élt az unió 28 tagországában.⁶ 1960 óta a népességnövekedés töretlen, ez idő alatt több mint 101,7 millió fővel, 25%-kal gyarapodott az itt élők száma. A születések és halálozások egyenlegeként 73,4 millióval emelkedett a népességszám, ez a teljes időszak növekedésének közel háromnegyedét tette ki. Az elmúlt évtizedek termékenységcsökkenésének, valamint a migráció erősödésének eredményeként a természetes szaporodás népességet növelő hatása folyamatosan csökkent. Az 1980-as évek végétől a gyarapodás egyre nagyobb mértékben a nemzetközi vándorlás pozitív egyenlegének eredménye. 2014-ben ez az arány már 85% volt, míg a természetes szaporodásból származó nyereség 15%-ra zsugorodott.

⁵ Népesség medián életkora: a vizsgált népesség azon tagjának életkora, akinél idősebbek és fiatalabbak egyenlő számban fordulnak elő.

⁶ Az Európai Unió országaira vonatkozó adatok forrása az Eurostat adatbázisa, a népesség előrejelzéséhez a 2080-ig készített EUROPOP2013 alapváltozata. Az előrejelzések az unió tagállami összetételét változatlanként kezelik.

5. ábra

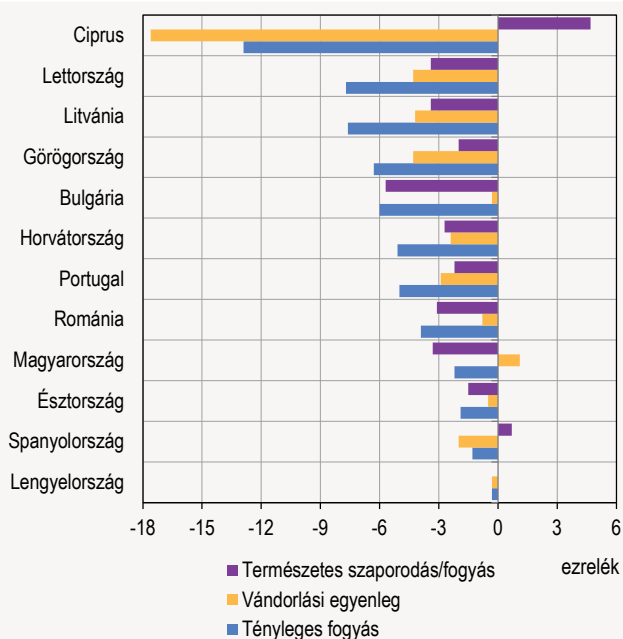
Tényleges szaporodást kimutató országok az Európai Unióban, 2014

A népességszám változásának iránya és tényezői tagországonként változatosan alakulnak. 2014-ben a 16 növekvő népességszámú ország háromnegyedét a természetes szaporodás és a bevándorlási többlet együttesen jellemezte. A két tényező közül az országok többségében a bevándorlás játszotta a főszerepet. A legnagyobb mértékű migrációs többletet Luxemburgban (20 ezrelék), Svédországban (7,9 ezrelék) és Ausztriában (7,7 ezrelék), a legmagasabb természetes szaporodást pedig Írországban (8,3 ezrelék), Luxemburgban (4,0 ezrelék) és Franciaországban (3,9 ezrelék) regisztrálták. A gyarapodó országok közül Németországban és Olaszországban a természetes fogyásból származó népességcsökkenést a vándorlási többlet ellensúlyozta, míg Írország és Szlovénia esetében a születések és halálozások pozitív egyenlege kompenzálta a migrációs veszteséget.

6. ábra

Tényleges fogyást kimutató országok az Európai Unióban, 2014

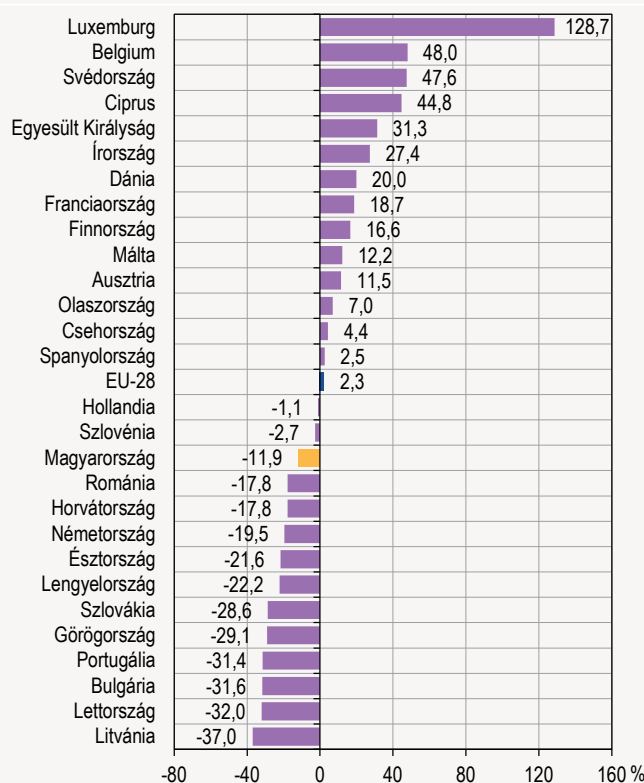

Az EU tagállamainak kisebbik részében, 12 országban népességszökkenés volt, háromnegyedük az újonnan csatlakozott kelet-közép-európai országok közé tartozik. A fogyó létszámú országok közül kilencben mind a természetes népmozgalmi folyamatok, mind a vándorlás egyenlege kedvezőtlenül alakultak. Leggyorsabb ütemben Ciprus népessége fogyott (-17,8 ezrelék), ahol az uniós legnagyobb mértékű elvándorlása (-18 ezrelék) miatt csökkent az ott élők száma, jöellehet a születések és halálozások pozitív egyenlegeként (4,7 ezrelék) gyarapodnia kellett volna. Spanyolországban is jelentősebb a migrációs veszteség (-2,0 ezrelék), mint a természetes szaporodás (0,7 ezrelék), ami népességfogyást eredményezett. Az ebbe a kategóriába tartozók közül egyedül Magyarországon mérsékelte a lakosság létszámának csökkenését pozitív vándorlási egyenleg.

Az Eurostat által készített népesség-előreszámítás alapváltozata szerint az uniós népessége a 21. század közepéig lassú ütemben folyamatosan növekszik, 2049-ben eléri az 525,6 millió fős maximumát, ami 3,4%-os emelkedést jelent 2015-höz képest. Ezt követően a trend lassú csökkenésbe, majd stagnálásba megy át, végül a népességszám 2080-ra 520 millió főre mérséklődik. Az előrejelzési időszak végére becsült lélekszám már csak 11,6 millióval, 2,3%-kal lesz magasabb, mint az EU tagországaiban élők jelenlegi száma. Az elkövetkező évtizedekre várható emelkedés ellenére a reprodukciós szint alatti termékenységek és a javuló életkilátásoknak köszönhetően az uniós egészét tekintve továbbra is jelentős természetes fogyás prognosztizálható, amelyet a pozitív vándorlási egyenleg már nem tud teljes mértékben ellensúlyozni.

7. ábra

A népesség számának változása az Európai Unió tagállamaiban 2015 és 2080 között

A fejlettebb észak- és nyugat-európai országok viszonylag magasabb termékenységéhez hosszabb életkilátások és bevándorlási többlet párosulnak. Ugyanakkor a kevésbé fejlett kelet- és dél-európai régiókat kisebb termékenység, alacsonyabb várható élettartam és a fiatalok elvándorlása jellemzi. Mindez tovább növeli az unión belüli területi egyenlőtlenségeket.

2015 és 2080 között a tagországok egyik felében népességszám-növekedés, a másik felében pedig -csökkenés várható. A 2004 óta csatlakozott kelet-közép-európai országok – Csehország kivételével – a fogyó népességűek között találhatók. A csökkenő népességszámú országokra egységesen jellemző természetes népességfogyást négy államban – a

három balti országban és Görögországban – tovább növeli a nemzetközi vándorlási veszteség, a többiben a migrációs többlet fékezi a kedvezőtlen demográfiai folyamatot. Mindezek eredményeként a legnagyobb mértékű, több mint 30%-os csökkenés Litvániában, Lettországbán, Bulgáriában és Portugáliában várható. 2080-ra Magyarország népességét 12%-os csökkenés mellett 8,7 millió főre prognosztizálja az Eurostat. A 2014-ben még csökkenő népességű országok közül Ciprus és Spanyolország átkerül a gyarapodó országok közé, míg Szlovákia, Németország, Szlovénia és Hollandia újként jelennek meg ebben a listában.

A gyarapodó országok mindegyikében pozitív vándorlási egyenleget prognosztizálnak. Közülük mindössze nyolc tagországban várható természetes szaporodás, azokban a fejlettebb nyugat- és észak-európai országokban – például Franciaországban, Írországbán, az Egyesült Királyságban vagy Svédországban – már induláskor is a reprodukciós szinthez közeli volt a termékenység. A legnagyobb arányú népességnövekedésre a főbb bevándorlási célterületek számíthatnak: Luxemburg lakosainak száma több mint kétszeresére, Belgium és Svédország létszáma közel másfélszeresére emelkedhet 2080-ig.

Mindezek eredményeként Németország, az unió jelenleg legnépesebb tagállama elveszti vezető pozícióját. A következő évtizedekben közel 16 millió fős csökkenéssel kell szembenéznie. 2080-ban az Eurostat számításai szerint az Egyesült Királyság 85,1 millió fős népességszáma lenne a legmagasabb, ez 16%-os részesedést jelentene az Unión belül. Franciaország megőrizve második helyét gyarapodó létszámának köszönhetően az EU-28 össznépességében még tovább növeli súlyát 15%-ra.

Magyarország népességnagysága alapján ugyan megőrzi 13. helyét a rangsorban, de aránya 1,9-ről 1,7%-ra csökken.

A népesség öregedésének múltbéli és jövőbéli trendje az EU-ban

A népesség öregedésének folyamata már évtizedekkel ezelőtt elkezdődött az unióban: a legfiatalabb generációk népességen belüli aránya évről évre zsugorodott, miközben az idősebb nemzedéké folyamatosan gyarapodott.

A 60 éves és idősebb lakosok száma és aránya először 1992-ben⁷ haladta meg a 0–14 évesek népességét, 2005 óta viszont már a 65 évesek és ennél idősebbek is többen vannak, mint a gyermekkorúak. Tíz évvel később már 121 fő időskorú jutott száz gyermekre, miközben az aktív, 15–64 évesek aránya 1,6 százalékponttal mérséklődött. Mindez komoly kihívást jelent az unió tagállamok jóléti rendszereinek fenntarthatóságát illetően.

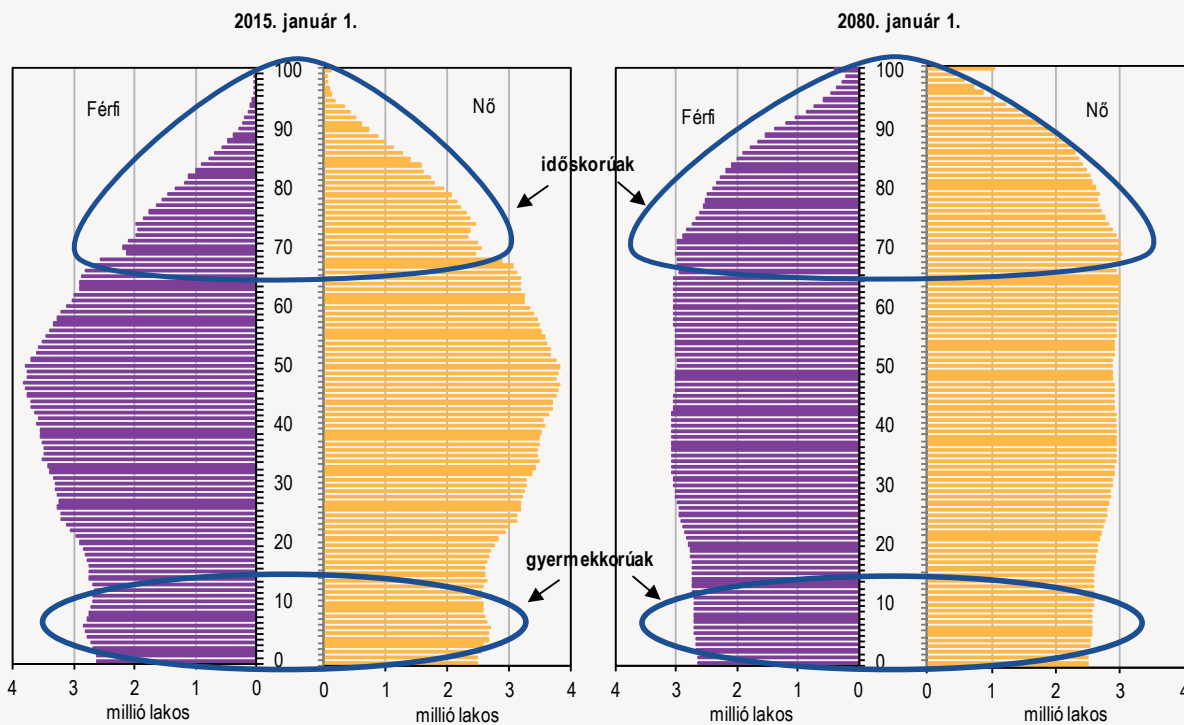
Szembeötölő a különbség napjaink és a 2080-ra becsült népesség korösszetétele között. A korfa magán viseli az elmúlt évtizedekre jellemző termékenységi, halandósági és vándorlási folyamatok lenyomatát, és bizonyos mértékig előrevetíti a népesség jövőbéli korstruktúráját is. Az elmúlt évtizedek reprodukciós szint alatti termékenységének eredménye a jelenlegi korfa alján a fiatalabb korosztályok csökkenő létszáma. Ők alkotják a jövőbeni szülők egyre kisebb generációit, akik egyre kevesebb gyermeket fognak világra hozni. Mindeközben folyamatosan javulnak az életkilátások, kitolódik az élettartam, és a korfa tetején egyre több lesz az időskorú. Az idősebbek arányának további számottevő növekedésére kell felkészülni az elkövetkező évtizedekben, amikor a háború utáni nagy létszámú, jelenleg még középkorú nemzedék belép az időskorba. A népességszámot befolyásoló migrációs mozgás általában az aktív korúakat érinti, így a bevándorlás valamelyest képes ellensúlyozni az elöregedést és a népességcsökkenést.

Az EU tagállamaiban 2015. január 1-jén a gyermekkorúak (0–14 évesek) alkották a népesség 16%-át, míg a munkaképes korúak csoportjában (15–64 évesek) 66%-uk tartozott, az időskorúak aránya (65 éves és idősebb) pedig 19% volt. A tagállamok közül Írországbán a legmagasabb a gyermekkorúak aránya (22%), míg a legalacsonyabb Németországban volt (13%). A 65 éves és idősebb személyek aránya Olaszországban (22%), Németországban és Görögországban (21–21%) volt a legnagyobb, Írországbán a legkisebb (13%). Magyarországon az időskorúak aránya 3,4 százalékponttal haladta meg a 15%-ot képviselő legfiatalabbakat.

Az öregedés mérésére gyakran alkalmazott indikátor az időskori függőségi arány, amely a munkaképes korú népességre jutó idősök arányát mutatja. 2015-ben az unió tagállamainak átlagában az időskori függőségi ráta a tíz

8. ábra

Az Európai Unió népességszáma nem és korcsoport szerint

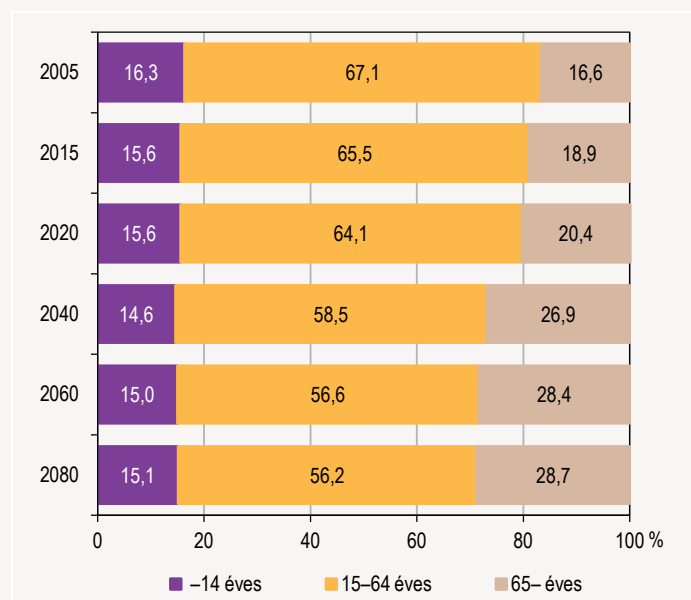
⁷ Horvátország nélkül.

évvel korábbi 25-ről 29%-ra emelkedett. A tagállamok közül egyedül Luxemburgban tapasztalható – minimális, 0,4 százalékpontos – csökkenés. Ennek hátterében a többi tagállamhoz képest kiugróan magas bevándorlási többlet állhat, ami leginkább a középidős korosztályok számának emelkedésére gyakorol közvetlen hatást. A mutató Szlovákiában, Írországon, Luxemburgban és Cipruson a legalacsonyabb (20–21% körüli), míg a legmagasabb (32–34% közötti) értéket Olaszországban, Görögországban és Németországban mérték. Ez utóbbi országokban mindössze három munkaképes korúra jutott egy 65 éves és idősebb személy. Magyarországon az unión belül viszonylag alacsony az időskorúak függőségi aránya (27%), a nagy létszámú ún. Ratkó-nemzedék jelenleg még a munkaképes korúak csoportját erősíti.

2015-ben az unió medián életkora 42,4 év volt, ami azt jelenti, hogy a lakosság fele idősebb 42,4 évnél, míg a másik fele fiatalabb. A legfiatalabb korösszetétel Írországot (36,4 év), a legidősebb pedig Németországot (45,9 év) jellemezte. Az EU medián életkora az elmúlt évtizedben 39,5 évről átlagosan 0,3 évvel nőtt évente. Minden tagállamban emelkedés volt tapasztalható. A legnagyobb növekedés Romániában volt (5,5 év), de több mint négy évvel emelkedett még Litvániában, Portugáliában, Görögországban és Németországban is a medián életkor. Hazánk a 41,6 évvel a középmezőnyben található.

9. ábra

Az Európai Unió népességének főbb korcsoportok szerinti megoszlása

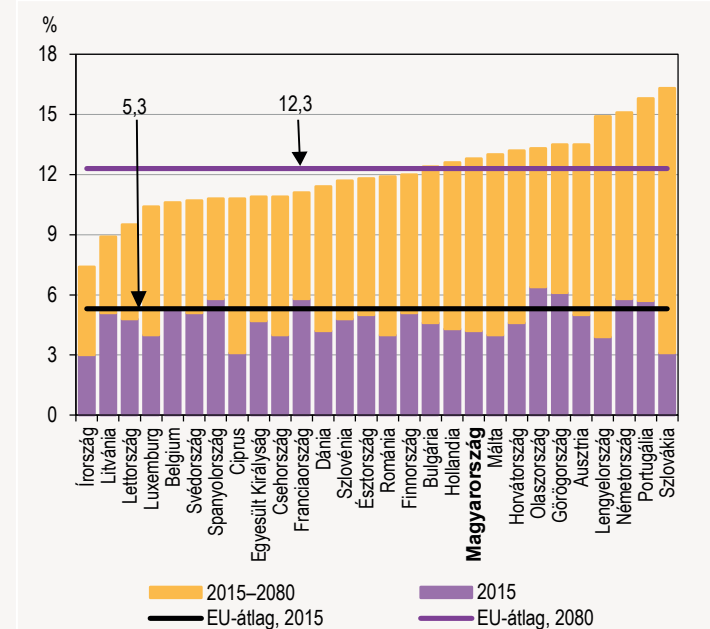
Az Eurostat előrejelzése szerint az időskorúak aránya a század közepéig jelentősen nőni fog, ahogyan a II. világháború után született generációk sorra átlépik a 65 éves korhatárt, ezt követően stagnálás várható. A mutató értéke az időszak végére közel 10 százalékponttal lesz magasabb a jelenleginél. Szlovákiában és Lengyelországban kiugró mértékben, több mint duplájára fog nőni az idős népesség aránya. Az aktív korúak teljes népességen belüli részesedése ezzel ellentétes irányban alakulhat, a 2050-es évekig csökken, majd beáll az 56–57% körüli szintre. A legalacsonyabb, 52–54% közötti arányokat Szlovákiában, Lengyelországban, Portugáliában, illetve Németországban prognosztizálják 2080-ra. Mindeközben a legfiatalabbak esetében a következő két évtized mérsékelt csökkenését minimális emelkedés követi, a 2080-ra várható 15%-os uniós arány alig fog eltérni az előrejelzés kezdeti időszakának értékétől. Mindezek eredményeként a vizsgált időszak végére száz gyermekre 190 fő időskorú jut. Az EU időskori függőségi aránya pedig az előrejelzések szerint közel kétszeresére emelkedik, két aktív munkaképes korúra jut egy időskorú személy.

2015 és 2080 között az unióban a medián életkor további 4 évvel lesz magasabb, átlag feletti emelkedés leginkább azokban az országokban

várható, ahol a jövőben népességszűkülést várnak. A társadalom öregeése különösen Szlovákiában, Portugáliában és Németországban szembeötlő, ahol az előrejelzések szerint 50 év felett lesz a medián életkor. Magyarországon, miután az 1950-es évek közepének nagy létszámú generációi átlépik a 65. életévüket, felgyorsul az öregeedés folyamata. Az előrejelzések szerint az unió ötödik legnagyobb mértékű növekedése hazánkban várható, elérve ezzel 2080-ra a 47,6 évet.

10. ábra

A 80 évesek és idősebbek aránya az Európai Unió tagállamaiban

Az idősebb korcsoportok folyamatosan növekvő részaránya miatt a népességen belül érdemes külön vizsgálni a „legidősebb idősöket”. Az elmúlt évtizedben a 80 évesek és idősebbek arányát mérsékelt, mindössze 1,3 százalékpontos emelkedés jellemezte, 2015-ben 5,3% volt a teljes népességen belüli arányuk az unióban. Az elkövetkező 65 évben az Eurostat becslése szerint azonban itt várható a legnagyobb mértékű, több mint kétszeres gyarapodás. E mutató tekintetében is Szlovákiában prognosztizálnak kiugróan magas, több mint ötszörös növekedést. Az unió négy országában (Szlovákián kívül Lengyelországban, Portugáliában és Németországban) az időszak végére már a 80 évesek és idősebbek is többen lesznek, mint a gyermekkorúak. Hazánkban szintén jelentős növekedés várható, 4,2-ről 13%-ra emelkedik a legidősebbek aránya.

Az időskorúakon belül a két nem népességhez viszonyított arányának különbsége a nők kedvezőbb továbbélési esélyének köszönhetően a kor előrehaladtával folyamatosan emelkedik. 2015-ben a 65–69 éves korcsoportban a gyengébbik nem aránya 53% volt, ez az érték a 80 éves és idősebbek kategóriájában már elérte a 64%-ot. Az előrejelzés a férfi és a női várható élettartam közötti különbség mérséklődésével számol, így a korcsoportok nemenkénti megoszlásában is egyre kisebb eltérés várható, ugyanezen két csoport esetében a különbség 2080-ra 11 százalékpont-ról 7-re mérséklődik.

A népesség-előrejelzéseket készítő szakértők felhívják a figyelmet arra, hogy a becslésekkel óvatosan kell bánni, hiszen azok különböző feltételezések, változatok mentén a meglévő trendek meghosszabbításából indulnak ki. Minél távolabbi időpontra történik a prognózis, annál több benne a bizonytalanság. A nemzetközi, illetve hazai szervezetek, tudományos kutatóintézetek (ENSZ, Eurostat, US Census Bureau, Wittgenstein Centre, KSH Népeségtudományi Kutatóintézet) ezért 2–3 évente revideálják előrejelzéseiket, hozzáigazítva azokat az időközben bekövetkezett legfrissebb demográfiai folyamatokhoz, trendekhez. A különböző feltételezéseken alapuló változatok között lehetnek kisebb-nagyobb eltérések, de abban minden szakértő egyetért, hogy a társadalmi öregeedés komoly kihívást fog jelenteni a jövőben, amelyre a világ összes országának fel kell készülnie.

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu

© KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL, 2016

A kiadvány kialakítása egyedi, annak tördelési, grafikai, elrendezési és megjelenési megoldásai a KSH tulajdonát képezik. Ezek átvétele, alkalmazása esetén a KSH engedélyét kell kérni.

Másodlagos publikálás csak a forrás megjelölésével történhet!